

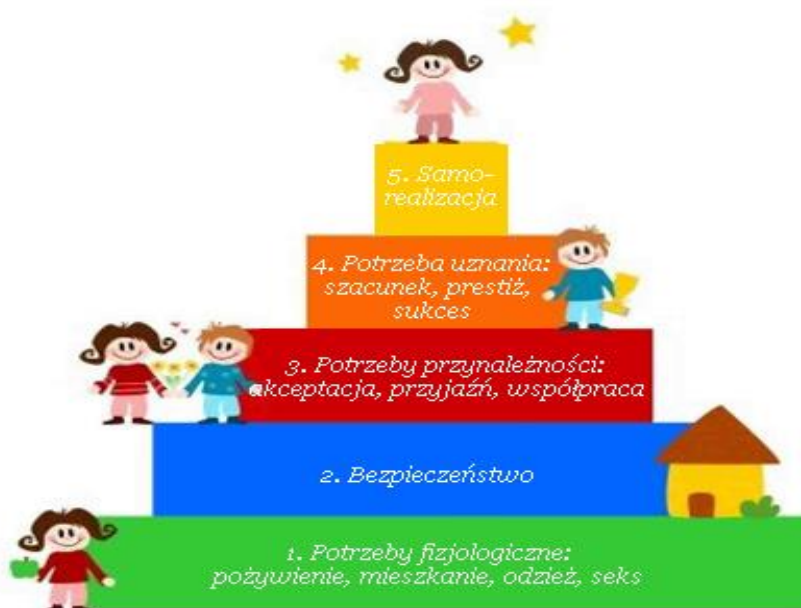
Wpływ stylów wychowawczych na rozwój psychospołeczny dzieci

Głównym celem podejmowanych przez rodziców i opiekunów działań wychowawczych jest rozwój zdrowego i przystosowanego do społeczeństwa młodego człowieka.

Jednakże ukształtowanie właściwych postaw u naszych pociech oraz powstrzymanie nieprawidłowych zachowań nie może się odbywać kosztem zaburzania rozwoju ich osobowości. U podstaw wszelkich działań wychowawczych musi się znaleźć realizacja podstawowych dla rozwoju dziecka potrzeb.

Nieprawidłowe metody i postawy rodzicielskie prowadzą do braku zaspokojenia tych potrzeb, **tworząc głębokie zranienia w psychice dziecka, brak zaufania do siebie i świata.**

Piramida Potrzeb Maslowa

Potrzeby 1-3 są to potrzeby tzw. braku (fizjologiczne, bezpieczeństwa, miłości i akceptacji) niezrealizowane **powodują deficyty i zaburzenia w rozwoju osobowościowym** i psychospołecznym dziecka a później dorosłego człowieka.

1. **Potrzeby fizjologiczne** - jedzenie, sen, warunki materialno-bytowe (np. w jednym pokoju mieszka kilka osób), odpoczynek, ruch (długie godziny na komputerze).
2. **Potrzeby bezpieczeństwa - zagrożenie fizyczne i psychiczne**- porządek, spokój, **harmonia, plan dnia**, opieka, wolność, niezależności, **samodzielności adekwatnej do wieku** (zadania rozwojowe np. ruchu, samoobsługi, obowiązków), **zasady, normy, granice**-„co wolno, a co nie”, egzekwowanie wymagań, konsekwencji zachowań dziecka (kontrola siebie, samodyscyplina), przewidywalność zdarzeń np. czy rodzic nie przyjdzie pijany, czy rodzic będzie panował nad swoimi emocjami, czy dziecko nie musi przejmować zadań rodzica lub opowiadać się po stronie jednego z rodziców.
3. **Potrzeby przynależności, miłości i akceptacji** - więzi emocjonalnej, wspólnoty, akceptacja dla trudności i ograniczeń dziecka, szacunek dla jego uczuć i potrzeb, okazywanie zrozumienia, wsparcia, obdarzanie zaufaniem, poświęcanie **czasu i uwagi**, dostrzeganie starań i podkreślanie mocnych stron, pomoc w rozwiązywaniu problemów, **nie ocenianie i nie krytykowanie osoby dziecka i jego cech** tylko dezaprobata dla nieprawidłowych zachowań, adekwatne wymagania do możliwości dziecka.

Potrzeby 4-5 to potrzeby wzrostu i rozwoju (uznania- prestiżu, sukcesu; samorealizacji- poznawcze, duchowe, estetyczne, kulturalne, moralne). Ich realizacja jest wartością dodaną, stwarzającą warunki do samorealizacji i rozwoju danej jednostki.

Wpływ rodziców na rozwój i kształtowanie się osobowości dziecka odbywa się poprzez:

- Świadomą pracę wychowawczą
- Oddziaływania niezamierzone poprzez codzienne czynności i zdarzenia i ustosunkowanie się do nich dorosłych i rodzeństwa oraz *wzajemne odnoszenie się członków rodziny do siebie i ich stosunek do dziecka*

Natomiast stosowane metody i techniki wychowania, to:

- Modelowanie i naśladowanie – podświadomy proces identyfikacji z opiekunem i naśladowanie jego zachowań „słowa uczą a przykłady pociągają”- najskuteczniejsza metoda wychowawcza
- Wzmacnianie pozytywne (nagrody) i negatywne (kary)
- Metoda informacyjno-perswazyjna

- Metoda zadaniowa (okazja do zdobywania doświadczeń, mobilizowanie do samodzielnego rozwiązywania problemów, ćwiczenia umiejętności)-dziecko uczy się przez działanie,

Style wychowania i ich konsekwencje dla rozwoju dziecka:

A. Styl autokratyczny - rodzic wymagający

- rodzice wychodzą z założenia, że mają zawsze rację
- rodzic uważa się za autorytet we wszystkich sprawach
- traktuje dziecko bezwzględnie, trzymając się sztywno przyjętego przez siebie modelu wychowania
- nie rozumie potrzeb dziecka, szczególnie autonomii, samodzielności czy decydowania o sobie i swoich sprawach
- polecenia, nakazy oraz zakazy surowo egzekwuje
- dziecko w sposób perfekcyjny ma wykonywać swoje obowiązki (jego możliwości nie są brane pod uwagę)
- w razie niepowodzeń winą obarczane jest dziecko, które powinno mieć osiągnięcia zgodne z oczekiwaniami rodzica

„Nie musisz wiedzieć i rozumieć wszystkiego. Rób to, co ja ci mówię”

Konsekwencje stylu restrykcyjnego:

- niskie poczucie własnej wartości u dzieci,
- surowość rodziców „łamię ducha” dziecka, co prowadzi do buntu lub milczenia,
- dziecko może poddać się wpływom innych dzieci też zbuntowanych, może sprawiać problemy wychowawcze, podejmować ryzykowne zachowania (narkotyki, alkohol, grupy subkulturowe, przedwczesny seks, sekty).

B. Styl zaniedbujący

- rodzice pogrążeni w swoich sprawach – dzieci traktowane jako kłopot, ciężki obowiązek
- nie okazują dziecku miłości i wsparcia
- przypominają sobie o dziecku gdy sprawia problemy
- często nie ma ich w domu, a jak są to też są niedostępni uczuciowo dla dziecka- nie słuchają go, nie zwracają uwagi, nie odpowiadają na potrzeby dziecka

„Zrób to sam, przecież widzisz, że jestem zajęty”

„Daj mi spokój. Jestem zmęczona”

„ Nie, nie mogę ci pomóc. Muszę teraz załatwić...”

Konsekwencje stylu zaniedbującego

- dziecko czuje się mało warte, bo nikt się nim nie interesuje a uwaga jest synonimem miłości
- ma trudności w relacjach z rówieśnikami – czuje się gorsze, nie ufa ludziom, negatywnie interpretuje ich zachowania
- dziecku brakuje poczucia bezpieczeństwa
- dziecko jest zbuntowane, mało liczy się ze słowem dorosłych, ponieważ nie dotrzymywali obietnic, to ich słowo nie jest nic ważne (brak zaufania do dorosłych)
- dziecko ma trudności w nauce, bo nie miał go kto pozytywnie mobilizować. Poza tym jak sprawia kłopoty, to ma „trochę uwagi” rodziców

C. Styl liberalny

- rodzice są kochający, ciepły, serdeczni, mili, ofiarni, wspierający, mają dobre intencje
- są jednak słabi w ustalaniu i egzekwowaniu zasad i ograniczeń, dzieci nie uczą się dostosowywać do reguł
- ze strachu pozwalają dzieciom na zbyt dużo, nawet na zachowania niedopuszczalne
- nieświadomie narażają dziecko na wiele kłopotów i trudności

„Straszna jest ta twoja szkoła. Odpocznij, jutro nie idź na zajęcia - napiszę ci zwolnienie”

Konsekwencje stylu liberalnego

- dziecko uczy się manipulacji
- nie ma poczucia bezpieczeństwa
- nie jest przystosowane do życia - nie umie się dostosować do reguł, nie wypracowało kontroli emocji i dyscypliny życia - jest nerwowe, impulsywne i mało samodzielne
- ma niską samoocenę, bo w wielu sytuacjach sobie nie radzi

D. Styl niekonsekwentny

- postawę tę charakteryzuje zmienny stosunek do dziecka zależny od chwilowego nastroju, samopoczucia czy spraw osobistych rodzica

- postawa akceptująca przeplata się z nadmierną nerwowością, krzykliwością, nadmierną ingerencją, ograniczeniami i karaniem
- dziecko odbiera rodzica jako zmiennego, nerwowego, trudnego do zrozumienia
- może to spowodować bunt u dziecka, lekceważenie autorytetu rodzica czy nawet „zamknięcie się dziecka w sobie”
- wsparcia emocjonalnego, stałości dziecko szuka w innych relacjach społecznych

Efekty stylu niekonsekwentnego

- sprzeczne sygnały i polecenia oraz oczekiwania rodziców utrudniają dziecku orientację w świecie, odnalezieniu swojego miejsca – jest *pogubione, zdezorientowane*
- niekonsekwencja w systemie kar i nagród oraz sposobie oceny postępowania utrudnia dziecku orientację w tym, co dobre, a co złe
- brak konsekwencji rodziców utrzymuje dziecko w stanie huśtawki emocjonalnej
- dziecko nie jest pewne uczuć rodzica, co powoduje niezaspokojoną potrzebę bezpieczeństwa i prowadzi do: buntu, reakcji agresywnych, lękowych

E. Styl kochający i stanowczy

- rodzice kochający i stanowczy, mają jasno określone zasady, wartości i normy
- poświęcają czas, aby nauczyć tego dzieci
- udzielają jasnych komunikatów, gdy dzieci przekraczają granice, spokojnie egzekwują konsekwencje (bez napaści na osobę)
- styl ten uczy wzajemnego szacunku, wspólnego wspierania się i współdziałania, poszanowania pracy, a w razie porażek służenia radą lub pomocą,
- rodzice są elastyczni i gotowi na wysłuchanie dziecka i poznanie jego punktu widzenia
- nawiązują dialog także przy łamaniu zasad przez dziecko, szukają wspólnie rozwiązania problemów, konfliktów, uczą empatii, współdziałania, wybaczenia, naprawiania szkód

Konsekwencje stylu kochającego i stanowczego

- dzieci mają szacunek do siebie
- ich świat jest bezpieczny – są bardziej zrównoważone
- są samodzielne i zdyscyplinowane
- umieją się porozumiewać z rodzicami i jest mniejsze zagrożenie nasilonym buntem w okresie dorastania i eksperymentowania z zachowaniami ryzykownymi
- dzieci uznają autorytety i potrafią się dostosować do zasad i dążyć wytrwale do celu

Typ rodzica	Stopień okazywania miłości i wsparcia	Stopień kontrolowania dziecka przez zasady i ograniczenia
wymagający, restrykcyjny	niski	wysoki
zaniedbujący	niski	niski
liberalny	wysoki	niski
niekonsekwentny	zmienny/niski	niski
kochający i stanowczy	wysoki	wysoki

Opracowanie:

mgr Regina Strulak

psycholog, psychoterapeuta